

Thajsko – tygr na světovém trhu s cukrem

THAILAND – TIGER IN WORLD SUGAR MARKET

Luboš Smutka¹, Josef Pulkrábek², Irena Benešová¹, Mansoor Maitah¹¹ Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta provozně ekonomická² Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Světový trh s cukrem představuje významný komoditní segment světového trhu a zejména pak představuje velmi důležitou součást světového trhu s potravinami (1). Současná světová produkce cukru se pohybuje na úrovni cca 160 mil. t a dlouhodobě roste nejen vlastní objem jeho produkce, ale i objem produkce cukrodárných plodin (2). Světový trh s cukrem prochází v posledních letech velmi dynamickým vývojem.

Existuje celá řada faktorů, které se velmi výrazně podílejí na utváření podoby cukerního trhu ve světě a v jednotlivých regionech. Mezi nejvýznamnější faktory lze v tomto ohledu zařadit zejména růst populace a její kupní síly, kdy se významná část příjmů domácností má tendenci transformovat do zvýšené poptávky po potravinách – cukr nevyjímaje (3). To se pak logicky odráží i v růstu poptávky respektive spotřeby cukru a cukr obsahujících produktů. Velmi významný vliv na formování

trhu s cukrem pak mají rovněž klimatické podmínky, které značně ovlivňují objem realizované produkce v jednotlivých zemích. Dalším klíčovým faktorem je pak politika země ve vztahu k cukrovarnictví a produkci cukrodárných plodin. Významnou roli hraje rovněž světová a regionální cena. Faktorů, které formují světový trh je velmi velké množství a jenom jejich podrobný výčet vydá na více než jeden článek – jejich charakteristika by pak zabrala svým rozsahem jednu celou monografii.

Důležité je zdůraznit, že světový trh s cukrem se v posledních letech velmi výrazně mění. Mění se zejména jeho teritoriální struktura. Velmi významnou roli v tomto ohledu hraje zejména proces liberalizace světové ekonomiky (4), který je dále doprovázen procesy, jako jsou specializace, globalizace a internacionalizace (5). Světový trh s cukrem v současné době nepředstavuje primárně trh složený z jednotlivých národních

Tab. 1. Vybrané produkční charakteristiky thajského cukrovarnictví

Položky	1961	1971	1981	1991	2001	2011
CUKROVÁ TŘTINA						
Pěstební plochy cukrové třtiny (ha)	63 000	137 920	456 524	782 560	837 608	1 259 240
Basický index rok/1961		2,189	7,246	12,422	13,295	19,988
Geometrický průměr – tempo růstu		1,082	1,127	1,055	1,007	1,042
Podíl na globální produkci (%)	0,71	1,25	3,34	4,40	4,27	4,95
Produkce cukrové třtiny (t)	2 000 000	6 586 000	19 853 700	40 661 000	49 562 900	95 950 400
Basický index rok/1961		3,293	9,927	20,331	24,781	47,975
Geometrický průměr – tempo růstu		1,127	1,117	1,074	1,020	1,068
Výnos třtiny (t.ha ⁻¹)	31,75	47,75	43,49	51,96	59,17	76,20
Basický index rok/1961		1,504	1,370	1,637	1,864	2,400
Geometrický průměr – tempo růstu		1,042	0,991	1,018	1,013	1,026
Podíl ve vztahu k průměrným výnosům ve světě (%)	63,15	90,69	74,44	84,82	91,55	108,02
CUKR						
Produkce cukru (t)	150 000	584 000	1 641 000	4 054 650	4 920 280	9 640 000
Basický index rok/1961		3,893	10,940	27,031	32,802	64,267
Geometrický průměr – tempo růstu		1,146	1,109	1,095	1,020	1,070
Podíl na globální produkci (%)	0,28	0,80	1,76	3,59	3,69	5,63

Pramen (12)

Tab. II. Vybrané charakteristiky thajského exportu cukru – realizovaný objem

Položky		1961	1971	1981	1991	2001	2010	Řetězový index
Thajský export cukru (t)	cukrovinky	2	30	413	8 010	20 707	41 357	1,167
	surový cukr	1 514	174 541	1 099 154	1 912 332	2 218 286	2 074 999	1,159
	bílý cukr	23	30	19 485	988 143	1 027 472	2 425 720	1,266
Podíl na světovém exportu (%)	cukrovinky	0,00	0,01	0,09	0,91	0,98	1,47	—
	surový cukr	0,01	1,10	6,00	10,84	9,83	6,20	—
	bílý cukr	0,00	0,00	0,20	9,04	5,62	10,15	—
Cena exportu (USD.kg ⁻¹)	cukrovinky	0,500	0,367	1,199	1,869	1,799	3,569	1,041
	surový cukr	0,079	0,105	0,395	0,193	0,204	0,417	1,034
	bílý cukr	0,304	0,167	0,288	0,213	0,230	0,544	1,012

Pramen (12)

hráčů, ale jedná se zejména o trh, na kterém působí několik velmi silných nadnárodních skupin. Ty velmi výrazně formují jeho podobu, a to jak na úrovni jednotlivých zemí, skupin zemí a regionů, tak i na úrovni globální (6). Během posledních přibližně 50 let se změnila struktura světového trhu a řada zemí, která tento trh ovládala v minulosti, byla z různých důvodů přinucena ustoupit do pozadí a naopak, některé země svou pozici velmi výrazně posílily.

Mezi země, které svou pozici značně posílily, lze zařadit především Thajsko, které se během posledních několika dekád dostalo nejen do pozice významného producenta cukrové třtiny a třtinového cukru, ale dostalo se rovněž i do pozice významného obchodníka hrajícího významnou roli jak na trhu regionálním, tak i na trhu globálním. V tomto ohledu je vhodné na úvod zmínit několik zajímavých údajů (7), které charakterizují nedávný vývoj trhu s cukrem v Thajsku. V rámci období 2007/2008 až 2011/2012 rostla produkce cukrové třtiny v Thajsku v průměru o více než 10 % ročně. Thajsko se dostalo do pozice čtvrtého nejvýznamnějšího producenta cukrové třtiny ve světě (ihned za Brazílií, Indií a Čínou) s podílem na produkci přesahujícím 5 % (produkce cca 100 mil. t třtiny ročně). Ve vztahu k produkci cukru se Thajsko také dostalo na čtvrtou pozici (za Brazílií, Indií a Čínou) v rámci globální ekonomiky. Objem produkce surového cukru v případě Thajska činil pouze v roce 2012/2013 více než 11 mil. t. Jen v období 2007/2008 až 2012/2013 průměrné meziroční tempo růstu produkce dosáhlo téměř 10 %.

Vedle výrazného růstu produkce cukru se Thajsko v posledních letech rovněž dostalo i do významné pozice v oblasti obchodu s cukrem. Thajsko je v současné době druhým největším exportérem cukru na světě hned po Brazílii. Podíl Thajska na světovém exportu cukru představuje cca 4,5 mil. t cukru surového a cca 3,5 mil. t cukru bílého (rafinovaného). Thajsko rovněž disponuje velmi významnými zásobami cukru, které se pohybují na úrovni cca 3 mil. t.

Z uvedeného tedy vyplývá, že se v průběhu posledních let stal z Thajska velmi výrazný objekt světového trhu s cukrem, který vzhledem ke své spotřebě (přibližně třetině celkové domácí produkce – spotřeba na obyvatele je okolo 38 kg, Thajsko má celkem cca 70 mil. obyvatel) disponuje značnými proexportními kapacitami a do budoucna bude své postavení na světovém trhu stále více posilovat. V tomto ohledu je vhodné upozornit,

že thajský export cukru je schopen se velmi dobře prosazovat na globálním trhu, vzhledem ke svým relativně nízkým cenám. Jen v roce 2012 průměrná deklarovaná cena exportovaného cukru představovala v případě Thajska 0,56 USD.kg⁻¹, což bylo výrazně pod světovým průměrem. Thajsko si tak upevnilo svou velmi silnou pozici na světovém trhu, což dokazují vypočtené hodnoty jak RCA (8) indexu, tak i LFI indexu (9) za poslední rok.

V článku si klademe za cíl analyzovat postavení Thajska na světovém trhu s cukrem a identifikovat nejvýznamnější změny, které v oblasti produkce a obchodu s cukrem v Thajsku nastaly v průběhu posledních desetiletí. Cílem je zejména poukázat na skutečnosti, které vedly k posílení postavení Thajska na světovém trhu s cukrem.

Metodika

Článek analyzuje vývoj thajského trhu s cukrem od roku 1961 až po sezonu 2012/2013. Převážná část článku je pak zaměřena na analýzu růstu thajského cukrovárnictví v letech 1961–2010 (datovou základnou pro zpracování článku jsou databáze USDA, FAO, UN Comtrade a WDI – Světové banky), kdy se Thajsko v produkci cukru dostalo z pozice nevýznamné země do pozice jednoho z nejvýznamnějších aktérů světového trhu. Ve vztahu k vývoji thajského cukrovárnictví článek analyzuje zejména tyto charakteristiky: produkce cukrové třtiny, sklizňové plochy, hektarové výnosy, objem produkce cukru, obchod s cukrem surovým, obchod s cukrem bílým (rafinovaným) a obchod s cukrovinkami. Zpracované údaje jsou analyzovány v běžných dolarových (USD) cenách. Údaje o realizovaných objemech jsou pak představeny v metrických tunách, či v kilogramech (výjimečně jsou použity libry; 1 libra = 0,454 kg). Sledujeme vývoj v čase prostřednictvím bazického indexu, řetězového indexu, geometrických průměrů, kilogramových cen atd.

Analýza konkurenceschopnosti thajského exportu cukru a cukrovinek je pak zpracována prostřednictvím RCA indexu, který je zpracován na dvou úrovních, a to ve vztahu k celkovému zbožíovému obchodu a dále pak jen ve vztahu k agrárnímu obchodu. Cílem je identifikovat vývoj komparativních výhod v oblasti thajského exportu cukrovinek, surového cukru a cukru bílého. Koncept RCA indexu vychází z tzv. Balassova indexu

Tab. III. Vybrané charakteristiky thajského exportu cukru – realizovaná hodnota

Položky		1961	1971	1981	1991	2001	2010	Bazický index	Řetězový index
		Export (tis, USD)							
Thajsko	cukrovinky	1	11	495	14 969	37 257	147 610	147 610,0	1,275
	surový cukr	120	18 343	434 094	368 550	452 336	866 021	7 216,8	1,199
	bílý cukr	7	5	5 615	210 769	2 36 182	1 318 822	188 403,1	1,281
	agrární obchod celkem	392 234	553 949	3 989 975	5 880 534	7 422 536	25 894 955	66,0	1,089
	zbožový obchod celkem	474 877	830 876	7 028 540	28 431 800	63 073 740	195 314 200	411,3	1,131
Svět	cukrovinky	96 417	229 553	893 131	2 384 342	4 189 905	8 502 514	88,2	1,096
	surový cukr	1 364 018	2 006 951	9 262 568	5 739 141	5 319 738	15 569 623	11,4	1,051
	bílý cukr	500 001	659 603	5 412 867	4 311 990	5 317 531	14 270 014	28,5	1,071

Pramen (15)

Tab. IV. Konkurenceschopnost thajského exportu cukru ve vztahu k agrárnímu trhu a celkovému zbožovému trhu (hodnoty RCA indexu)

	1961	1971	1981	1991	2001	2011
RCA – obchod s agrárními produkty						
cukrovinky	0,001	0,005	0,032	0,351	0,496	0,723
surový cukr	0,007	0,923	2,738	3,589	4,747	2,315
bílý cukr	0,001	0,001	0,061	2,732	2,479	3,847
RCA – obchod se zbožím (celkem)						
cukrovinky	0,003	0,020	0,157	0,773	0,863	1,353
surový cukr	0,025	3,864	13,272	7,904	8,255	4,336
bílý cukr	0,004	0,003	0,294	6,016	4,312	7,205

Pramen (15)

z roku 1965 (8). Vlastní analýza RCA indexu byla provedena následujícím způsobem:

$$RCA = \frac{\frac{X_{ij}}{X_{nj}}}{\frac{X_{it}}{X_{nt}}}$$

kde: X – představuje export,

i – představuje analyzovanou zemi,

j – představuje analyzovaný sektor ekonomiky (sektor průmyslu či komodity),

n – reprezentuje skupinu zemí či svět,

t – reprezentuje sumu všech sektorů ekonomiky či sumu všech komodit nebo sumu všech odvětví.

RCA index analyzuje export komodity „j“ země „i“ v poměru k celkovému exportu této země a tomu odpovídajícímu celkovému exportu analyzované skupiny zemí či celého světa. Komparativní výhoda je pak prokázána v tom případě, pokud hodnota indexu RCA je větší než 1. Jestliže je však výsledná

hodnota vypočteného indexu nižší než 1, potom lze konstatovat, že daná země má u dané komodity či skupiny komodit komparativní nevýhodu (10, 11).

Analýza a diskuse

Produkce cukru a cukrové třtiny v Thajsku v letech 1961–2011 výrazně vzrostla. Během let se změnila celá strategie a orientace cukrovarnického průmyslu v této zemi. Význam produkce cukrové třtiny v rámci struktury agrárního sektoru Thajska vzrostl velmi významně. Podíl pěstebních ploch k celkové orné půdě vzrostl v průběhu uvedených let z 0,6 % na cca 8 %, výměra třtiny se rozšířila z 63 tis. ha na téměř 1,26 mil. ha (v průměru se pěstební plochy třtiny navyšovaly o 4,2 % ročně).

S tím, jak se rozšiřovaly pěstební plochy, došlo rovněž i k výrazným investicím do produkce cukrové třtiny, což vyústilo ve zkvalitnění vlastního pěstebního procesu – to se následně odrazilo na postupném navyšování hektarových výnosů, které byly na počátku sledovaného období hluboko pod světovým průměrem. Během let 1961–2011 výnosy třtiny vzrostly z průměrných 31 t.ha⁻¹ na více než 76 t.ha⁻¹. Nárůst ploch a výnosů se pak zcela logicky odrazil na nárůstu výše produkce cukrové třtiny. Ta se ve sledovaném období navýšila z 2 mil. t na téměř 100 mil. t. Tento rapidní nárůst produkce třtiny se pak logicky transformoval do nárůstu produkce cukru, kdy ve sledovaném období produkce surového cukru v Thajsku vzrostla z 150 tis. t za rok na více než 9,6 mil. t za rok a tento růst i dále pokračuje. Nárůst thajské produkce cukru v posledních letech byl tak výrazný, že podíl země na světové produkci cukru v letech 1961–2011 vzrostl z 0,28 % na téměř 6 %. Thajsko se tak stalo (vzhledem ke své omezené spotřebě ve vztahu k produkčním kapacitám) významným subjektem ovlivňujícím situaci na světovém trhu cukru. Produkční přebytky Thajska, které představují téměř 70 % vlastní produkce, jsou velmi významným exportním artiklem a Thajsko se díky nim stalo druhým nejvýznamnějším exportérem cukru ve světě.

Během sledovaného období se Thajsko dostalo ve vztahu k obchodu s cukrem a cukr obsahujícími produkty do pozice nezanedbatelného aktéra. Thajský podíl na světovém exportu surového cukru vzrostl z 0,01 % na více než 6,2 %, v případě

bílého cukru pak tento podíl vzrostl dokonce až na více než 10 %. Pozitivním rysem je pak i skutečnost, že postupem času rostl podíl thajského exportu ve vztahu ke světovému obchodu i v případě cukrovinek – kde se navýšil z 0,01 % na téměř 1,5 %. Objem thajského exportu cukrovinek vzrostl během let z 2 t v roce 1961 na více než 41 tis. t v roce 2010. V případě surového a bílého (rafinovaného) cukru pak došlo k navýšení exportů během sledovaného období z 1 514 t na více než 2,07 mil. t respektive z 23 t na více než 2,42 mil. t. S tím, jak se navyšoval obchodovaný objem cukru, rostla i obchodovaná hodnota. Jen v letech 1961–2010 vzrostla hodnota exportu cukrovinek z cca 1 tis. USD za rok na více než 147 mil. USD za rok. V případě obchodu se surovým respektive bílým cukrem pak ve stejném období došlo k navýšení hodnoty ročních exportů z 120 tis. USD na více než 866 mil. USD respektive z 7 tis. USD na více než 1,3 mld. USD. Meziroční tempo růstu hodnoty thajských exportů cukru a cukr obsahujících produktů velmi výrazně převýšilo průměrné meziroční tempo růstu vlastního agrárního respektive zbožíového obchodu a rovněž tak převýšilo tempo růstu světového obchodu s cukrem a cukr obsahujícími produkty. Ve sledovaném období průměrné tempo růstu hodnoty exportu cukrovinek dosáhlo cca 27,5 % za rok, v případě surového a bílého cukru to pak bylo 19,9 % respektive 28,1 % za rok. Vzhledem ke skutečnosti, že se Thajsko vyprofilovalo do pozice velmi silného exportéra schopného generovat velmi výrazné přebytky, importy cukru a cukr obsahujících produktů do Thajska se realizují v minimálních hodnotách. Thajsko tak generuje silné pozitivní saldo v případě obchodu s cukrem.

Thajské cukrovarnictví se během let dostalo do pozice velmi konkurenceschopného aktéra globálního trhu. Analýza RCA indexu (tab. V.) poskytuje stručný přehled o vývoji konkurenceschopnosti – respektive komparativních výhod – v případě thajského exportu cukru a cukrovinek. Z tabulky je zřetelně vidět, že se Thajsko během let dostalo z pozice země, která nedisponovala žádnými komparativními výhodami v případě obchodu s cukrem do pozice, kdy v současné době disponuje silnými komparativními výhodami v případě exportu zejména surového a bílého cukru, a dále pak také je z uvedených údajů zřetelně vidět, že se zejména v průběhu posledních dvou dekád velmi výrazně zvýšila konkurenceschopnost exportů v případě cukrovinek, což je velmi významný faktor – který poukazuje na skutečnost, že Thajsko je čím dál tím více schopno se prosazovat i v případě obchodu s produkty obsahujícími vyšší přidanou hodnotu. Velmi výrazný nárůst konkurenceschopnosti Thajska nastal zejména v období osmdesátých a devadesátých let, kdy vláda přehodnotila významně strategii v oblasti cukrovarnictví a došlo k posílení investic a podpory v oblasti rozvoje cukrovarnictví (13). Svou roli v tomto ohledu sehrál i proces liberalizace světového obchodu, který se na přelomu osmdesátých a devadesátých let 20. století dotkl rovněž agrárního sektoru a cukrovarnictví (14).

Nejvýznamnější obchodní partneři thajského exportu cukru jsou zejména Indonésie, Čína, Japonsko, Kambodža a Jižní Korea.

Thajské cukrovarnictví – současný stav 2012/2013

Současná thajská produkce cukrové třtiny se pohybuje na úrovni cca 99,5 mil. t (v následujícím období se očekává nárůst produkce převyšující 100 mil. t). Převážná většina této produkce třtiny se pak zpracovává v 51 rafineriích na výrobu cukru (podíl

Tab. V. Nejvýznamnější partneři thajského exportu cukru

Země	2008	2009	2010	2011	2012
	Export cukru v hodnotě surového (mil. t)				
USA	12,26	14,1	22,9	24,3	22,6
Indonésie	1 665,8	1 004,9	1 304,9	1 352,2	1 921,6
Japonsko	916,5	724,7	533,9	1 107,8	870,7
Čína	121,8	195,1	25,5	288,2	996,7
Malajsie	67,1	52,8	156,2	353,5	407,6
Jižní Korea	263,7	151,4	134,8	521,7	505,1
Kambodža	299,1	493,9	468,8	409,01	632,1
Tchaj-wan	431,9	298,5	88,04	140,5	279,6
Rusko	141,7	30,7	31,7	175,3	49,6
Singapur	112,1	135,3	109,1	194,1	130,9
Indie	–	327,6	349,3	6,4	7,6
Ostatní	1 016,6	1 868,8	1 393,1	2 308,1	1 909,2
Celkem	5 048,7	5 297,6	4 618,2	6 881,2	7 796,3

Pramen (15)

třtiny užitá pro výrobu biopaliv je v Thajsku minimální), jejichž denní kapacita zpracování se pohybuje na úrovni cca 1 mil. t třtiny. V sezoně 2012/2013 se navzdory suššímu podnebí podařilo dosáhnout velmi dobrých výnosů (cca 75 t.ha⁻¹), přičemž v procesu následného zpracování úroveň extrakce cukru z jedné tuny třtiny dosáhla přibližně 100 kg.

Z uvedeného tedy vyplývá, že se produkce cukru v Thajsku pohybuje v současné době na úrovni cca 10 mil. t ročně. K produkci bioetanolu lze uvést, že v jej současné době v Thajsku produkuje pouze jediná rafinerie, jejíž produkční kapacita je 30–40 mil. l lihu za rok – což představuje pouze 0,4–0,5 mil. t cukrové třtiny.

Úroveň spotřeby cukru v zemi se v současné době pohybuje na úrovni cca 2,5 mil. t. Přibližně 40 % tohoto objemu je použito v průmyslu pro výrobu potravin, nápojů, farmaceutických produktů atd., zbylých 60 % slouží k přímé spotřebě domácnostmi. Do budoucna lze očekávat postupné navyšování spotřeby cukru, a to jak z důvodů růstu spotřeby domácností, tak i průmyslových kapacit, zejména v oblasti výroby nealkoholických nápojů.

Obchod s cukrem představuje v současné době dynamicky se vyvíjející veličinu. Jen za sezónu 2011/2012 objem exportovaného cukru z Thajska dosáhl 7,9 mil. t v ekvivalentu surového cukru. Importy na Thajský trh jsou pak velmi výrazně omezeny protekcionistickou politikou thajské vlády (v současné době se preferenční kvóty na import cukru pohybují na úrovni cca 13 760 t při celní sazbě 65 %, nad tuto kvótu je pak importní sazba 94 % – pramen USDA).

Vláda podporuje rozvoj cukrovarnictví nejen prostřednictvím aplikované protekcionistické politiky, ale také prostřednictvím podpor směřujících do cukrovarnictví. Od roku 2008 zavedla thajská vláda politiku kontroly cen cukru. Zafixovala minimální ceny cukru na úrovni 0,29 USD.lb⁻¹ v případě bílého (rafinovaného) cukru na úrovni velkoobchodu. U maloobchodních cen

Tab. VI. Struktura užití cukru v thajském průmyslu

Průmyslu	Typ cukru	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nápoje nealkoholické	bílý (rafin.)	231 037	215 573	232 063	277 504	274 448	296 375
	plantážní	134 982	148 359	149 727	170 309	197 764	225 093
	celkem	366 019	363 932	381 790	447 813	472 212	521 468
Pekárenský průmysl a výroba alkoholu	bílý (rafin.)	10 123	9 236	3 987	10 313	13 108	10 075
	plantážní	12 695	13 955	10 981	14 028	14 623	18 635
	celkem	22 818	23 191	14 968	24 341	27 731	28 710
Potravinářský průmysl a zpracování ovoce	bílý (rafin.)	80 250	67 099	68 584	103 300	115 300	99 527
	plantážní	129 500	127 951	119 451	155 598	157 691	173 052
	celkem	209 750	195 050	188 035	258 898	272 991	272 579
Mlékárenský průmysl	bílý (rafin.)	28 110	33 985	35 857	51 056	57 698	67 153
	plantážní	116 619	116 544	129 472	145 697	143 836	121 796
	celkem	144 729	150 529	165 329	196 753	201 534	188 949
Cukrárenský průmysl	bílý (rafin.)	7 760	6 095	7 169	7 178	6 382	6 451
	plantážní	15 619	15 882	54 104	25 806	16 818	18 295
	celkem	23 379	21 977	61 273	32 984	23 200	24 746
Farmaceutický průmysl atd.	bílý (rafin.)	15 485	8 018	17 353	20 981	29 230	18 627
	plantážní	568	916	3 309	3 041	2 080	2 312
	celkem	16 053	8 934	20 662	24 022	31 310	20 939

Pramen (9)

jsou ceny fixovány na úrovni 0,33 USD.lb⁻¹ u plantážního (bílého) cukru a 0,35 USD.lb⁻¹ v případě bílého (rafinovaného) cukru. V období 2011/2012 podpora produkce cukrové třtiny (ve formě minimálních cen ze strany vlády) dosáhla 31,7 USD.t⁻¹. Navíc v březnu 2013 thajská vláda schválila přímé platby pěstitelům ve výši 5,3 USD.t⁻¹. Programy podpory cukrovarnictví jsou v Thajsku financovány prostřednictvím Cane and Sugar Fund (CSF), který je do značné míry financován z vybrané daně z přidané hodnoty, kterou je zatížen prodej cukru v Thajsku. Fond financuje různé typy programů modernizace cukrovarnictví, výstavbu nových kapacit, programy na podporu cen a přímé platby.

Současné ceny cukru v Thajsku jsou díky podpoře relativně stabilní, ačkoliv v některých letech vlivem nastavených pravidel jsou ceny na vnitřním trhu výrazně vyšší v porovnání s cenami na trhu světovém. Právě nastavený mechanismus v oblasti podpory produkce cukru a třtiny a také zavedení minimálních cen vedou k postupnému velmi dynamickému růstu cukrovarnictví v Thajsku. Tab. VII. poskytuje přehled o vývoji cen cukru v Thajsku a umožňuje jejich srovnání s cenami na světovém trhu.

Závěry

Cukrovarnický průmysl v Thajsku prošel v posledních desetiletích zásadními změnami. Velmi výrazná vládní podpůrná politika vedla k vybudování značného počtu rafinerií s velkými zpracovatelskými kapacitami. Objem produkce jak cukrové

třtiny, tak i cukru vzrostl během let násobně. Růst produkce třtiny byl podpořen nejen prostřednictvím intervenčních programů na podporu pěstování této plodiny, které se odrazily v nárůstu výměry, ale došlo i k výraznému zlepšení v oblasti produktivity pěstování třtiny, kdy se během několika desítek let průměrné hektarové výnosy více než zdvojnásobily. Většina produkce cukrové třtiny v Thajsku je v současné době použita pro výrobu cukru. Pouze asi 0,5 % úrody cukrové třtiny je použito pro výrobu biopaliv – ethanolu. Vzhledem k dotovaným cenám cukru jsou v Thajsku biopaliva v současné době na okraji zájmu – proti 51 rafineriím na výrobu cukru stojí pouze jediný lihovar na výrobu bioetanolu. Většina cukru, který se v Thajsku vyprodukuje, je určena na export. Vlastní produkční kapacity značně převyšují tuzemskou poptávku. Přes 70 % produkce cukru (zejména pak surový cukr) je určena na export. Thajsko generuje velmi výrazný obchodní přebytek ve vztahu k obchodu nejen se surovým cukrem, ale i cukrem bílým (rafinovaným) a cukrovinkami. Země je navzdory vyšším tuzemským cenám (jsou dány vládním

zásahem určujícím minimální ceny cukru) konkurenceschopné, a to nejen ve vztahu k hlavním obchodním partnerům, ale zejména pak ve vztahu k trhu světovému. Do budoucna pak lze v případě Thajska předpokládat další nárůst jeho vlastní produkce, a to jak třtiny, tak i cukru. Lze očekávat, že se bude postupně měnit podíl exportu bílého rafinovaného cukru na úkor cukru surového, a dále pak lze očekávat, že Thajsko přestane být pouze exportérem cukru, ale navýší se i jeho podíl na světovém trhu cukr obsahujících produktů.

Článek byl zpracován na základě výzkumu podpořeného IGA, PEF, ČZU v Praze (Analýza vývoje sektoru cukrovka-cukr po zrušení Společné organizace trhů s cukrem; Grant: 201 410 45).

Souhrn

Zpracovaný článek si klade za cíl analyzovat postavení Thajska na světovém trhu s s cílem identifikovat nejvýznamnější změny, které v oblasti produkce a obchodu nastaly v průběhu posledních desetiletí. Má zejména poukázat na skutečnosti, které vedly k posílení postavení Thajska na světovém trhu s cukrem. Z výsledků zpracované analýzy obecně vyplývá, že Thajsko během posledních let velmi výrazně navýšilo vlastní kapacity v oblasti produkce cukrové třtiny a cukru. Tento nárůst se však minimálně dotkl odvětví výroby biopaliv. Značná podpora ze strany vlády vedla k vybudování řady zpracovatelských kapacit na výrobu cukru

a zároveň vedla i ke stabilizaci tuzemského trhu s cukrem. Díky tomu, že se vnitřní trh stabilizoval, mohlo dojít během posledních několika dekád k výraznému nárůstu produkce a k vytvoření výrazných exportních kapacit. Thajský cukr si tak vydobyl velmi významné postavení na světovém trhu – a Thajsko disponuje v oblasti produkce a zejména obchodu s cukrem výraznými komparativními výhodami, a to nejen ve vztahu k trhu světovému, ale zejména pak ve vztahu k trhu regionálnímu.

Klíčová slova: cukr, třtina, produkce, obchod, konkurenceschopnost, cena, postavení, svět.

Literatura

- SVATOŠ, M.; MAITAH, M.; BELOVA, A.: World sugar market – basic development trend and tendencies. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics*, V, 2013 (2).
- ŘEZBOVA, H.; BELOVA, A.: Sugar beet production in the European Union and the future trends. *Agris on-line Paper in Economics and Informatics*, V, 2013 (2).
- KUBICOVÁ, L.; KADEKOVÁ, Z.: Comparison of the income development and the food demand elasticities of the private households in Slovakia. *Agric. Econ. – Czech*, 57, 2011 (8), s. 404–411.
- SVATOŠ, M.: Specific aspects of globalization, *Agric. Econ. – Czech*, 53, 2007 (2), s. 65–68.
- JENÍČEK, V.: Globalisation – challenges, rewards, question. *Agric. Econ. – Czech*, 58, 2012, s. 275–284.
- HORSKÁ, E.; HAMBÁLKOVÁ, M.: *Internationalization of agrarian companies*. Nitra: SPU, 2008, ISBN 978-80-552-0136-8.
- USDA: *Gain Report – Thailand – sugar annual 2013*. [online] <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>, cit. 5. 6. 2013.
- BALASSA, B.: Trade liberalization and 'revealed' comparative advantages. *The Manchester School of Economic and Social Studies*, 32, 1965 (2), s. 99–123.
- BURANOVÁ, J.; BELOVA, A.: The Competitiveness of Agricultural Foreign Trade Commodities of the CR Assessed by Way of the Lafay Index. *Agris on-line Paper in Economics and Informatics*, 4. 4. 2012.
- HINLOOPEN, J.; MARREWIJK, C.: On the empirical distribution of the Balassa index. *Review of World Economics*, 137, 2001 (1), s. 1–35.
- QINETI, A.; RAJCANIOVA, M.; MATEJKOVA, E.: The competitiveness and comparative advantage of the Slovak and the EU agri-food trade with Russia and Ukraine. *Agric. Econ. – Czech*, 55, 2009 (8), s. 375–383.
- FAO: *FAOSTAT – production and trade database*. 2012, [on-line] <http://faostat.fao.org/default.aspx>, cit. 6. 6. 2013.
- WORLD BANK: *WDI database*. [on-line] <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>, cit. 1. 6. 2013.
- KUNA, Z.: *Demografický a potravinový problém světa*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 340, ISBN 978-80-7357-588-5.
- UN COMTRADE: *Trade database*. [on-line] <http://comtrade.un.org/db/default.aspx>, cit. 3. 6. 2013.

Smutka L., Pulkrábek J., Benešová I.: Thailand – Tiger in World Sugar Market

The main objective of the paper is to analyze the position of Thailand in the world sugar market to identify the most significant changes which appeared in the area of sugar production and trade in Thailand during the last decades. The main ambition is to highlight especially those events which strengthened the position of Thailand in the world sugar market. Based on the results of the paper we can see that Thailand significantly increased its sugar and sugar cane production capacities. This growth did not affect bio-ethanol production. Significant support from the government enabled construction of new production capacities and stabilized domestic sugar market. The stabilization of national market enabled an increase in production and the current production capacities are much higher in comparison with domestic consumption. Thailand became a significant exporter

Tab. VII. Srovnání cen cukru na trhu v Thajsku a cen světových

Rok	Thajsko – velko-obchod	Thajsko – malo-obchod	Světová cena
	Cena bílého cukru (UScent. kg ⁻¹)		
1981	46,70	52,75	58,44
1982	46,74	51,91	27,94
1983	47,43	52,17	24,29
1984	49,16	50,76	19,06
1985	40,39	44,18	14,61
1986	41,79	45,63	18,50
1987	42,65	46,65	18,70
1988	43,41	47,44	24,52
1989	42,72	46,69	35,03
1990	42,95	46,90	40,20
1991	43,07	47,03	30,20
1992	43,27	47,24	27,90
1993	43,41	47,39	27,36
1994	43,70	47,71	32,19
1995	44,11	48,16	39,58
1996	43,37	47,35	38,34
1997	35,04	38,26	31,90
1998	26,60	30,22	27,22
1999	29,09	33,06	21,61
2000	29,34	31,16	20,03
2001	26,49	29,82	25,01
2002	27,40	30,84	23,33
2003	28,37	31,94	22,15
2004	29,26	32,94	22,58
2005	29,26	32,94	27,47
2006	39,54	43,56	40,41
2007	43,40	47,80	32,83
2008	61,03	65,59	34,24
2009	59,30	63,73	41,56
2010	64,16	68,96	58,37
2011	66,67	71,66	71,87
2012	65,41	70,30	61,13

Pramen (12, 13, 15)

of sugar and confectioneries. Thai sugar was able to get a significant position in the global market and Thailand maintains a significant comparative advantage not only in the area of sugar production, but especially in the area of trade in sugar, not only in relation to global market, but especially in relation to regional market.

Key words: sugar, sugar cane, production, trade, competitiveness, price, position, world.

Kontaktní adresa – Contact address:

doc. Ing. Luboš Smutka, Ph.D., Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta provozně ekonomická, Kamýčká 129, Praha 6 Suchbát, Česká republika, e-mail: smutka@pef.czu.cz